

Ársskýrsla Heilbrigðiseftirlits Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis 2016

Heilbrigðisnefnd var þannig skipuð:

Aðalfulltrúar:

Jón Haukur Ingvason
Hörður Svavarsson
Jón Bjarni Þorsteinsson
Fjölfnir Sæmundsson
Svava Hrönn Guðmundsdóttir
Gnýr Guðmundsson

Varafulltrúar:

Svanur Grjetarsson
Hlini Melsteð Jóngeirsson
Ingibjörg Hauksdóttir
Árni Stefán Jónsson
Margrét Júlía Rafnsdóttir
Bryndís Skúladóttir

Hafnarfjarðarbær og Kópavogsbær tilnefna formann og varaformann til tveggja ára í senn samkvæmt samstarfssamningi um heilbrigðiseftirlitið. Jón Haukur Ingvason var formaður til 30. júní og Hörður Svavarsson formaður frá þeim tíma.

Heilbrigðisnefnd ber að vinna að bættu heilbrigðiseftirliti á sínu svæði. Annast fræðslu fyrir almenning og efla samvinnu við önnur yfirvöld og aðila sem vinna að þessum málum. Markmiðum þessum er fylgt eftir með eftirliti, vöktun og fræðslu sem unnið er að í þverfaglegu starfi. Fjárhagsáætlun og eftirlitsáætlun mynda ramma um starfsemi hvers árs en jafnframt er unnið að viðfangsefnum sem heilbrigðisnefnd ákveður til lengri eða skemmri tíma.

Heilbrigðisnefnd hélt 12 fundi á árinu. Samkvæmt fundagerðum voru bókaðir 592 dagskrárliðir. Einstök mál koma til umræðu á fleiri en einum fundi og hluti mála tengjast fleiri en einum málaflokki. Í eftirfarandi töflu hafa dagskrárliðir verið grófflokkaðir samkvæmt fjórum helstu málefnaflokkum sem starfsemin tekur til.

Almenn mál um hollustuhætti, gæluðyrhald, tóbaksvarnir o.þ.h.	235
Matvælamálefni	167
Umhverfis- og skipulagsmál	157
Rekstur heilbrigðiseftirlitsins og stjórnsýsla	33

Í lok árs 2016 voru um 1560 fyrirtæki, stofnanir eða starfsemi sem hafa ber reglubundið eftirlit með. Af þeim fengu 693 aðilar eftirlitsheimsóknir á árinu 2016. Tíðni opinbers eftirlits skal vera regluleg og taka mið af áhættu og niðurstaðna úr eftirliti og vera samkvæmt eftirlitsáætlunum. Eftirlitsáætlun ársins gerði ráð fyrir um 1300 eftirlitsferðum tengdum þeim rekstri sem til staðar var í árslok. Farnar voru 1029 eftirlitsferðir til umræddra 693 aðila. Til viðbótar var farið í um 160 eftirlitsferðir á árinu vegna starfsemi þar sem eftirlit er ekki reglubundið eða í ljós kom að starfseminni var annað hvort hætt, starfsemin hafði breyst á þann veg að eftirlit átti ekki lengur við eða starfsemin hætti síðar á árinu. Fjöldi slíkra fyrirtækja eða starfsemi kemur ekki fram í lokatölu ársins. Auk þess voru eftirlitsferðir vegna vöktunar umhverfis af ýmsu tagi, kvartana s.s. vegna umgengni á lóðum, sóttvarnaundanþága og skoðunar á íbúðarhúsnæði.

Ýmis starfsemi s.s. í matvælavinnslu og dreifingu, atvinnurekstri sem valdið getur mengun og þjónustustarfsemi samkvæmt nánari skilgreiningum, á að hafa starfsleyfi frá viðkomandi heilbrigðisnefnd og sækja skal um starfsleyfi áður en starfsemi hefst. Fyrirtæki og starfsemi getur einnig verið eftirlitsskyld án þess að þurfa starfsleyfi. Starfsleyfi sem heilbrigðisnefnd veitir voru 1366 í árslok og 97 starfsleyfi til viðbótar voru í vinnslu. Um 95% eftirlitsskyldrar starfsemi er þannig með leyfi eða starfsleyfi í vinnslu. Einn mælikvarði á virkni stjórnsýslu og eftirlits er sá fjöldi fyrirtækja, stofnana og starfsemi sem eru með sín starfsleyfismál í lagi á hverjum tíma. Ýmsar ástæður eru fyrir því að öll fyrirtæki sem eru starfsleyfiskyld hafi ekki gild starfsleyfi. Hjá atvinnurekstri sem valdið getur mengun er oft um óstöðuleika í rekstri að ræða eða því við borið að starfsemin falli ekki að skilgreiningu reglugerðar um atvinnurekstur sem valdið getur mengun.

Hér á eftir verður gerð nánari grein fyrir eftirlitsstörfum, umhverfsvöktun og öðrum störfum heilbrigðiseftirlitsins. Þau flokkuð eins og hægt er í fjóra aðal málaflokka, matvæli, hollustuhætti, mengunar- og umhverfismál og stjórnun heilbrigðiseftirlitsins.

Matvælaeftirlit

Um málaflokkinn gilda lög nr. 93/1995 um matvæli með síðari breytingum og reglugerðir settar samkvæmt þeim. Tilgangur laganna er að tryggja svo sem kostur er, gæði, öryggi og hollustu matvæla og að merkingar og aðrar upplýsingar um þau séu réttar og fullnægjandi. Matvæla fyrirtæki er skilgreint hvert það fyrirtæki eða einstaklingur sem rekur starfsemi í tengslum við framleiðslu, vinnslu eða dreifingu matvæla á einhverju stigi, hvort sem það starfar í ágóðaskyni eður ei og hvort sem það er einkarekið eða opinbert fyrirtæki.

Alls voru 98 umsóknir um starfsleyfi teknar til umfjöllunar:

- 65 umsóknir voru fyrir nýja starfsemi.
- 25 umsóknir voru vegna eigendaskipta, endurnýjunar eða breytinga á rekstri.
- 8 umsóknir voru vegna tímabundina sölu matvæla við útisamkomur.

	Garðabær	Hafnarfjörður	Kópavogur	Alls
Framleiðsla og þökkun	2	8	14	24
Verslanir og vörugæmslur	6	13	14	33
Veitingastaðir og mötuneyti	6	13	15	34
Annað t.d. tímabundin		4	3	7
Alls	14	38	46	98

Fjöldi umsókna 2016 um starfsleyfi flokkuð eftir starfsemi og staðsetningu.

Starfsleyfisumsóknir vegna skóla og leikskóla eru flokkaðar með hollustuháttafyrirtækjum þar sem úttekt á húsnæði og umhverfi er veigamikill þáttur. Í daglegum rekstri er rekstur mötuneyta í stofnunum aftur á móti fyrirferðarmeiri í eftirliti.

Þegar matvæli eru á boðstólum á gististöðum er sú starfsemi flokkuð sem matvæla fyrirtæki. Veitinga- og gististarfsemi ber jafnframt að afla rekstrarleyfis útgefnu af viðkomandi sýslumanni samkvæmt ákvæðum laga um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald. Markmið þeirra laga er að tryggja allsherjarreglu í starfsemi veitinga- og gististaða og við skemmtanahald og stuðla að stöðugleika í rekstri, sem og að starfsemin falli að skipulagi viðkomandi sveitarfélags hverju sinni. Heilbrigðisnefnd er umsagnaraðili til sýslumanns vegna útgáfu rekstrarleyfis og í umsögn sinni ber nefndinni að gæta að samræmi við starfsleyfi, grenndaráhrifum starfseminnar, þ.m.t. hljóðvist og að starfsemin fullnægi kröfum laga um framleiðslu og dreifingu matvæla, sbr. lög um matvæli og sbr. lög um hollustuhætti og mengunarvarnir. Á árinu bárust 52 beiðnir um umsagnir vegna rekstrarleyfa fyrir veitingastarfsemi og 43 beiðnir um umsagnir vegna tækifærisleyfa þar sem matvæli yrðu á boðstólum.

Kvartanir og ábendingar vegna matvæla voru alls 126 á árinu. Það er nokkur aukning. Kvartað var vegna merkingu matvæla, þ.m.t. vegna vanmerkinga 42 sinnum og um ólögleg innihaldsefni í fæðubótarefnum 10 sinnum. Um slæma meðferð matvæla bárust 18 kvartanir. Þar falla undir kvartanir um að matvæli væru höfð á boðstólum lengur en leyfilegt er eða eru skemmd við neyslu. Ábendingar um ónógt hreinlæti voru 24 og vegna hugsanlegra matarsýkinga 13 talsins. Kvartanir vegna aðskotahluta í matvælum voru 4. Aðrar kvartanir voru af margvíslegum ástæðum.

Sýni voru tekin til örverumælinga vegna ýmissa athugana í matvælaeftirliti. Niðurstöður mælinga eru bornar saman við örverufræðileg viðmið og metin út frá því. Sannprófaðar voru næringaryfirlýsingar og athugað var samkvæmt eftirlitsáætlun fyrir landið hvort leifar varnarefna finnst í grænmeti og ávöxtum. Matvælastofnun tekur saman og birtir niðurstöður mælinga á varnarefnaleifum fyrir árið. Á árinu voru tekin 283 sýnishorn í þessum tilgangi og voru sýnin könnuð á rannsóknarstofu fyrir um mismunandi örveru- og efnagreiningaþáttum.

Auk þess voru tekin 137 snertiskálasýni í ræktun vegna eftirlits með hreinlæti í mótuneytum og á veitingastöðum.

Fylgst er með neysluvatni til að afla upplýsinga um ástand þess með tilliti til efna-, eðlis- og örverufræðilegra þátta. Sýnishornin eru tekin á mismundandi árstímum, bæði úr vatnsbólum og dreifkerfinu. Tekin voru á árinu 78 sýnishorn til mælinga í þeim tilgangi úr mannvirkjum vatnsveitna og þar sem neysluvatn er aðgengilegt til notkunar í stofnunum og matvælafyrirtækjum. Einnig voru tekin sýnishorn vegna heildarúttektar á efnasamsetningu neysluvatnsins. Gæði neysluvatns í umdæminu er gott og styrkur allra efna er innan hámarksgilda reglugerðar nr. 536/2001, um neysluvatn. Upplýsingar um niðurstöður mælinga eru birtar á heimasíðu heilbrigðiseftirlitsins.

Framkvæmdastjóri er í samstarfshópi heilbrigðiseftirlitssvæða og Matvælastofnunar um matvælaeftirlit. Í samstarfshópnum er rædd framkvæmd og skipulagning eftirlitsverkefna ásamt samræmingu matvælaeftirlits. Hópurinn kom saman 3 sinnum á árinu. Starfsmenn sækja jafnframt fræðslufundi og námskeið Matvælastofnunar.

Árlega standa Matvælastofnun og heilbrigðiseftirlit sveitafélaganna fyrir sameiginlegum eftirlitsverkefnum. Verkefnin standa yfir í afmarkaðan tíma og er þá lögð áhersla á ákvæðið afmarkað málefni, sem gjarnan er tengt gerð fræðsluefnis og eða breytingum á lögum eða reglugerðum. Tekið var þátt í tveimur verkefnum á árinu sem lutu að heilsufullyrðingum og kælingu matvæla sem boðin eru til sölu eftir eldun.

Innleiðingu gagnagrunnskerfis Matvælastofnunar var framhaldið ásamt þróun eftirlits-handbókar fyrir matvælaeftirlitið. Er það verkefni í samvinnu við Matvælastofnun og önnur eftirlitssvæði. Jafnframt var unnið að nýju áhættumati fyrir hvert matvælafyrirtæki.

Fjöldi fyrirtækja sem sinna framleiðslu, geymslu eða dreifingu matvæla var í lok árs 499. Með í þeirri tölu eru mótuneyti skóla og leikskóla. Áætlaður fjöldi eftirlitsferða í fyrirtæki sem framleiða eða dreifa matvöru voru í eftirlitsáætlun ársins 609. Skráðar eftirlitsferðir urðu alls 463. Eftirlitsferðir í fyrirtæki og stofnanir sem hættu rekstri á árinu eru ekki meðtaldar í þessum tölum en fjöldi eftirlitsferða í verslanir og mótuneyti vegna sérstakra verkefna eru meðtaldar.

	Framleiðsla, pökkun	Heildsala, flutningur	Stóreldhús	Smásala	Vatnsveitur	Annað	Alls
Eftirlitsstaðir og ferðir							
Fj. staða	48	46	261	137	7	2	499
Fj. heimsótttra staða	27	16	172	61	6	2	242
Fj. eftirlitsferða	42	17	253	103	46	2	463

Matvælaeftirlit; Fjöldi staða 31.12. 2016 og skráðar eftirlitsferðir. Annað er starfsemi tengd heimilum og tilfallandi eftirliti vegna atburða.

Tóbaksvarnir

Tóbakssala fer yfirleitt fram í verslunum sem selja matvæli og í veitingahúsum. Ein sérverslun er með tóbak. Endurnýjuð voru 7 leyfi til smásölu á tóbaki samkvæmt ákvæðum tóbaksvarnalaga og veitt eitt leyfi til nýs sölustaðar. Þann 31.12.2016 voru smásölustaðir tóbaks alls 50 í umdæminu. Kvartanir er tilheyrta tóbaksvörnum voru 16 á árinu og flestar um sölu tóbaks til unglunga. Einstaka kvartanir berast vegna tóbaksreykinga við opinberar stofnanir og vegna ágreinings í fjöleignahúsum.

Hollustuhættir

Starfsleyfisumsóknir voru 126 samkvæmt ákvæðum hollustuháttareglugerðar. Í sumum tilvikum er í starfsleyfi einnig vísað til annarra laga og reglugerða:

62 umsóknir voru fyrir nýja starfsemi.

63 umsókn-vegna endurnýjunar eða breytinga á rekstri.

1 umsókn var vegna tímabundinnar starfsemi.

Í sumum fyrirtækjum sem flokkast hér s.s. í skólum, leikskólum, sjúkrahúsum, vistheimilum og félagsmiðstöðvum á sér stað meðhöndlun og dreifing matvæla. Veitingastaðir og gististaðir sem þurfa að hafa starfsleyfi samkvæmt hollustuháttareglugerð og matvælalögum eru flokkaðir sem matvælafyrirtæki. Vegna kröfu um mengunarvarnabúnað við tannlæknastóla eru tannlæknastofur flokkaðar með starfsemi vegna mengunarvarna.

	Garðabær	Hafnarfjörður	Kópavogur	Alls
Gisti- og samkomustaðir	5	16	14	35
Snyrtistofur hvers konar	3	8	12	23
Heilbrigðis- og meðferðarstofnanir	1	4	9	14
Daggæsla, leikvellir, skólar, leikskólar, kennslustaðir	4	13	6	23
Sambýli	3	7	3	13
Íþróttastarfsemi og samkomuhald	4	3	11	18
Alls	20	51	55	126

Hollustuháttareglugerð; Fjöldi umsókna árið 2016 um starfsleyfi, flokkuð eftir starfsemi og staðsetningu.

Á árinu bárust 32 beiðnir um umsagnir vegna rekstrarleyfa fyrir gististaði sem ekki falla undir matvælalöggjöfina samkvæmt ákvæðum laga um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald nr. 85/2007. Um er að ræða 6 hótél eða stærri gistiheimili og 26 gististaði í íbúðarhúsum, orlofsíbúðum eða tengslum við heimili. Umsagnir voru veittar vegna 8 tækifærisleyfa vegna tónleikahalds og annarra skemmtana án veitingasölu. Nokkrar umsagna eru veittar á hverju ári vegna dansleikjahalds í íþróttahúsum en oftast fer þá einnig fram veitingasala. Sjá kafla um matvælaeftirlit vegna þessa.

Kvartanir vegna hollustuháttamála voru 156. Flestar eða 41 voru vegna dýrahalds eða flækingsdýra, svo sem katta, dúfna, kanína, hesta, sauðfjár o.fl. Þar af voru kvartanir um óþægindi vegna kattahalds 19 á árinu. Kvartað er yfir lausagöngu, að óboðnir kettir komi inn með heimiliskettinum, læður gjóti undir illa frágengnum sólpöllum, kettir sem sjáist séu villikettir o.p.h. Á árinu 2016 var 108 kettir vistaðir tímabundið í kattageymslu. Þá voru 2 kvartanir undan ónæði vegna fódurgjafa til fugla. Kvartanir vegna íbúðarhúsnæðis reyndust 31. Að hluta til er um að ræða fyrirsprungin og kvartanir vegna tengsla íbúðarhúsnæðis og heilsu eða 25 en aðrar kvartanir tengdar ýmsum öðrum málum sem upp geta komið í sambýli fólks. Óþægindi vegna óþrifnaðar við rekstur fyrirtækja og stofnana þar sem fólk leitar þjónustu leiddi til 35 kvartana. Kvartanir og ábendingar vegna meindýra voru 16.

Til almennra kvartana teljast þær sem ekki er hægt að tengja beint tiltekinni atvinnustarfsemi eða lýðheilsu. Þær töldust 123 sem er fækkun milli ára eftir fjölgun árið áður. Tæpur þriðjungur eða 38 voru vegna farartækja sem skilin voru eftir í misjöfnu ástandi á almannafæri og voru almenningi til ama. Álíka oft, eða 35 sinnum, var kvartað undan sorpi, öðrum úrgangi eða slæmri umgengni um lóðir og lendur. Kvartanir vegna úrgangs eða slæmrar umgengni um lóðir verða oft tímafrekar í úrvinnslu og eru oft vegna starfsemi sem ekki er eftirlitsskyld eða vegna búsetu í húsnæði sem ætlað er til annarra nota. Kvörtunum frá nágrönnum vegna skemmdra fráveitulagna í eldri hverfum fer fjölgandi.

Nokkuð berst af ábendingum eða kvörtunum vegna óskráðra bíla, ýmissa lausamuna og úrgangs á bílastæðum eða á lendum bæjarfélaganna. Slíkum upplýsingum er komið til þjónustumiðstöðva sveitarfélaganna sem annast framkvæmd hreinsana í viðkomandi bæjarfélagi. Aðkoma heilbrigðiseftirlits er að tryggja að rétt sé að framkvæmd staðið. Einnig

leitar síðan töluvert af fólki sem ýmist er að biðja um fresti eða óska skýringa: Reynt er að verða við óskum þegar það er mögulegt. Sumir telja að á sér sé brotið. Undanfarin ár hefur verið límt á nokkur hundruð eða tæplega þúsund bifreiðar á ári en innan við fjórðungur þess hefur verið tekinn. Á árinu 2016 voru liðlega 150 óskráðir bílar, kerrur og aðrir lausamunir fjarlægðir.

Um áramótin 2015-2016 voru á skrá 2319 hundar í umdæmi heilbrigðisnefndar en rétt er að hafa í huga að afskráningar berast oftast upp úr áramótum. Hlutfall eigenda sem sótt hafa námskeið í hundauppeldi er nálægt 60% og 8 hundar eru notaðir til leitar- og björgunarstarfa. Kvörtunum vegna hunda og hundahalds er haldið aðgreindum frá öðrum kvörtunum vegna dýrahalds og hollustuháttamála. Alls bárust 167 kvartanir vegna hunda á árinu. Kvartað var í 75 tilvikum vegna hunda þar sem vitað var um heimili dýrsins en í 92 tilvikum var heimili ekki þekkt. Af 10 hundum sem kvartað var yfir oftast en einu sinni 2016 fengu fengu þrjú hundar á sig þrjú kvartanir. Aðal umkvörtunarefnið var eins og undanfarin ár um lausa hunda eða 74 tilvik. Til meðferðar á árinu komu 12 mál vegna ógnandi atferlis hunds gagnvart fólki eða dýrum. Málum vegna óeiningar í fjöleignarhúsum um hundahald hefur verið að fjölga undanfarin misseri og voru slík má 49 á árinu. Kvartanir um ónæði s.s. gelt eru einnig algengar.

Úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála feldi úr gildi ákvörðun um að ráðstafa hundi til nýs eiganda en dýrið hafði verið handsamað í lausagöngu.

Samkvæmt lögum um velferð dýra hafa sveitarfélög hjálparskyldu, handsömunarskyldu og vörsluskyldu dýra. Þetta eru verkefni sem heilbrigðiseftirlitið sér um fyrir sveitarfélögin. Tvö viðamikil mál komu upp á árinu þar sem hundar voru vanræktir og sveitarfélagið varð að leysa meira úr málum en talist getur til hjálparskyldu. Vistun hunda í dýraathvarfi fer sífellt fækkandi. Til slíkra vistana kom 12 sinnum á árinu. Samskipti um týnd dýr á vefum internetsins hefur dregið úr þörf á skammtímavistun ásamt vilji til að hafa dýr hjá sér þar til eigandi eigandi fer að leita að týndu dýri hefur aukist.

Á vegum Umhverfisstofnunar og heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga starfar vinnuhópur á sviði hollustuháttamála. Vinnuhópurinn undirbýr tillögur að samræmdum verklagsreglum, leiðbeiningum og starfsleyfisskilyrðum. Hópurinn kemur saman að jafnaði mánaðarlega fyrir utan sumarið og voru á árinu haldnir 10 fundir hjá hópnum. Vinnuhópurinn undirbjó eftirlitsverkefni varðandi úttekt á hávaða og hljóðvist í leik- og grunnskólum. sem snúa að gestum innan dyra og utan svo og til öryggis vegna matvæladreifingar. Umhverfisstofnun vinnur samantekt úr niðurstöðum. Jafnframt fer starfshópurinn í árlega kynnisferð til samræmingar á framkvæmd eftirlits milli svæða.

Alþjóðaheilbrigðisreglugerð er alþjóðlegur bindandi sáttmáli sem hefur að markmiði að hindra útbreiðslu hættulegra smitsjúkdóma og sjúkdóma af völdum eitrefna og geislavirkra efna milli landa. Reglugerðin kveður á um ítarlega skoðun útgáfu sóttvarnavottorða fyrir skip. Millilandaskip geta fengið skoðun í 23 viðurkenndum höfnum á landinu og fengið viðeigandi vottorð sem þarf að endurnýja á 6 mánaða fresti. Hafnafjarðarhöfn er ein af viðurkenndum höfnum landsins og skoðar heilbrigðisfulltrúi skip í þessum tilgangi þegar eftir er leitað. Heilbrigðisfulltrúi tók þátt í evrópsku þjálfunarnámskeiði á árinu varðandi sóttvarnaeftirlit

Reglubundið eftirlit er með fyrirtækjum sem eru starfsleyfisskyld samkvæmt reglugerð um hollustuhætti nr. 941/2002. Auk þess er hollustuháttaeftirlit með daggæslu í heimahúsum í samvinnu við félagsmálayfirvöld. Vegna reglubundins hollustuháttaeftirlits er algengast að áætluð sé ein eftirlitsferð á ári eða eftirlitsferð annað hvert ár. Til sumra fyrirtækja eru þó áætlaðar fleiri ferðir og allt að fimm eftirlitsferðir til stórra sundstaða. Skráðar eftirlitsferðir urðu alls 237 samkvæmt eftirfarandi flokkun. Eftirlitsferðir í fyrirtæki og stofnanir sem hættu rekstri á árinu eru ekki meðtaldar. Áætlaður fjöldi eftirlitsferða í fyrirtæki sem eru eftirlitsskyld

samkvæmt reglugerð um hollustuhætti að undanskildum veitingastöðum og tannlæknastofum var í eftirlitsáætlun ársins áætlaður 430.

	Fegrunar- og snyrtistarfsemi	Fræðsla-, íþróttir og menning	Heilbrigðis- og félagsþjónusta	Gisting án veitinga	Alls
Fj. staða 31.12.2016	111	157	76	88	510
Fj. staða sem fengu eftirlit	29	78	22	29	158
Fj. eftirlitsferða	42	131	25	39	237

Hollustuháttareglugerð. Fjöldi staða 31.12.2016 og skráðar eftirlitsferðir. Til fegrunar- og snyrtistarfsemi telst hársnyrting, snyrtistofur, ljósastofur, húðflúr og húðgötun. Gististaðir, veitingastaðir, skólar, sambýli og félagsaðstaða þar sem matvælum er dreift flokkast m.t.t. hollustuháttaeftirlits sem matvælaþyrftækni þó svo sinna þurfi þar ekki síður eftirliti samkvæmt ákvæðum reglugerðar um hollustuhætti. Tannlæknastofur eru flokkaðar í töflu vegna mengunarvarnaeftirlits. Sambýli eru nú flokkuð sem heilbrigðisþjónusta

Umhverfiseftirlit

Alls 85 umsóknir um starfsleyfi voru til meðferðar, þar sem eftirlit byggist á ákvæðum í mengunarvarnareglugerðum. Í sumum tilvikum er í starfsleyfi einnig vísað til annarra laga og reglugerða:

41 umsóknir voru fyrir nýja starfsemi.

35 umsóknir voru vegna endurnýjunar, breytingar á starfsemi og endurskoðunar.

9 fyrir tímabundna starfsemi.

	Garðabær	Hafnarfjörður	Kópavogur	Alls
Bílgreinin	2	7	17	26
Matvælavinnslur	0	6	0	6
Málmiðnaður og verkstæði	3	8	7	18
Þökkun og notkun efna	1	2	2	5
Tannlæknastofur	2	1	11	14
Skólp og úrgangur	0	3	1	4
Annað (s.s. malbiksframleiðsla, gagnaver o.fl.)	0	4	1	5
Tímabundin starfsemi s.s. niðurrif húsa	0	3	4	7
Alls	8	34	43	85

Reglugerð um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun og reglugerð um varnir gegn olíumengun frá starfsemi í landi. Fjöldi umsókna um starfsleyfi flokkuð eftir starfsemi og staðsetningu 2016.

Tillögur voru gerðar til Garðabæjar og Kópavogs um heilbrigðissamþykktir vegna hæsnahalds en farið er að bera á óþoli hjá nágrönnum vegna ónæðis af hanagali. Athugasemdir voru gerðar við auglýsta tillögu Heilbrigðisnefndar Suðurlands að starfsleyfi fyrir Hellisheiðavirkjun. 10 umsagnir voru veittar um skipulagsmál til sveitarfélaganna.

Álit eru gefin um ýmis umhverfismál. Má þar nefna um frumvarp um breytingu á lögum um meðhöndlun úrgangs og um drög að breytingum á lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir. Einnig drög að reglugerð um ýmiss loftmengunarefni, um drög að reglugerð um meðferð elds og varnir gegn gróðureldum og drög að endurskoðaðri olíureglugerð. Þá var ráðuneyti veittar upplýsingar er varða aukaafurðir úr dýrum.

Á undanförunum misserum hafa orðið breytingar á tilhögun sorphirðu frá almenningi. Íbúum er ætlað að flokka a.m.k. papp og pappír og dregið hefur úr tíðni sorphirðuferða. Sorprennur eru ekki samþykktar í nýjum fjölbýlishúsum og staðsetning sorpiláta á að vera aðgengileg sorphirðunni. Þessi þróun hefur ekki gengið hnökralaust. Í sumum tilfellum er ekki pláss í sorpklefum eða sorpskylum. Ílát komast illa inn eða mjög þröngt er um aðgengi. Sorpgerði á lóðunum eru oft með lága vegg sem skýla illa og ásýnd frá íbúðum oft verulega til lýta. Unnið var að tillögu með umhverfissviði Kópavogsbæjar að nýrri úrgangssamþykkt

Lóðahreinsun á einstökum lóðum og svæðum er stöðugt verkefni sem skilar oftast tímabundnum árangri. Fyrri reynsla hefur sýnt að slæm umgengni á athafnasvæðum hefur sterka tilhneigingu til að leita aftur í sama farið. Ástæður þessa hafa oft verið skýrðar með óljósri tilfinningu umráðaaðila fyrir ábyrgð sinni og hægagangi í uppbyggingu og frágangi atvinnusvæða.

Sveitarstjórnir og heilbrigðisnefndir skulu gera ráðstafanir til að koma í veg fyrir að gæði vatns sem tekið er til neyslu og vatns sem kann að verða tekið síðar sem neysluvatn geti hrakað eða spillt. Sveitarfélögin á höfuðborgarsvæðinu hafa staðið sameiginlega að ákvörðun verndarsvæða fyrir neysluvatn og setningu heilbrigðissamþykktar fyrir vatnsvernd. Hvert heilbrigðiseftirlitssvæði sér um reglubundið eftirlit innan sinnar lögsögu en sérstök framkvæmdastjórn sér um samræmingu eftirlits. Framkvæmdastjórn um vatnsvernd á höfuðborgarsvæðinu hélt 2 fundi á árinu 2016. Að höfðu samráði var undirbúin útgáfa heilbrigðisnefndar Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis á starfsleyfi fyrir lagningu SV-línu frá Sandskeiði norðan Suðurlandsveggar að Hrauntungum sunnan Krýsuvíkurveggar. Málafni fyrirhugaðrar lagningar SV-lína og gegnumakstur um Heiðmörk voru fyrirferðamestu málefni á árinu. Fundagerðir framkvæmdastjórnarinnar eru teknar til umræðu og afgreiðslu á fundum heilbrigðisnefnda.

Þann 30. desember 2016 var kveðinn upp úrskurður nr. 128/2014 hjá úrskurðarnefnd umhverfis- og auðlindamála vegna kæru Svifflugfélags Íslands. Félagið kærði þá ákvörðun heilbrigðisnefndar Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis frá 24. nóvember 2014 að synja erindi kæranda um akstur bifreiða á grasbraut félagsins á Sandskeiði. Var þess krafist að ákvörðunin yrði felld úr gildi. Þegar litið var til framkominna málsatvika komst úrskurðarnefndin að því að niðurstaða heilbrigðisnefndar Hafnarfjarðar- og Kópavogssvæðis hafi byggst á lögmatum og málefnalegum forsendum og að málsmeðferð hennar hafi verið í samræmi við lög. Kröfu kæranda um ógildingu var því hafnað.

Umhverfi lækja og vatna hefur útivistargildi og því mikilvægt að grípa til aðgerða ef náttúrulegt ástand er að breytast til verri vegar. Jafnframt er nokkur hætta á að lækir og ár sem renna um þéttbýli mengist og sama gildir um vötn og tjarnir í og við byggð. Mengandi efni geta borist í yfirborðsvatn en ekki er síður hætta á skólpmengun vegna laskaðra fráveitna eða rangtenginga. Í verstu tilvikum er slík mengun sýnileg og til ama en í öðrum tilvikum er hún ill sjáanleg en getur verið skaðleg. Aðgerðir hafa verið í gangi í sveitarfélögunum að finna rangtengingar og fara í viðgerð á löskuðum lögnum. Árangur hefur náðst en í ljósi niðurstaðna mælinga er ekki ástæða til að dregið verði úr skipulegri vöktun. Niðurstöður vöktunar eru birtar jafnóðum á heimasíðu heilbrigðiseftirlits. Sama gildir um mælingar í fjörum en strendur og strandsvæði hafa einnig mikið útivistargildi. Vöktun þar er einnig til að fylgjast með hvort förgun skólps teljist viðunandi. Öðru hvoru verður vart skólpmengunar í fjörum en það er þó mat heilbrigðisnefndar að þar hafi gerlafræðilegt ástand þróast í rétta átt og útivistargildi fjara sé almennt viðunandi. Hafa þarf þó í huga að fjörur á svæðinu geta ávallt verið undir einhverju álagi frá byggð.

Í samráði við Garðabæ var lagt endurmat á mengunarflokkun Urriðavatns og Vífilsstaðavatns. Auk örverumælinga var athugaður styrkur næringarefna og þungmálma. Í ljósi kom að vötnin halda gæðum sínum eins og þau voru metin fyrir nær 10 árum. Drög að skýrslu um vöktun á efnabúskap vatnanna var birt í desember 2016. Mælingar verða endurteknar næstu tvö árin til að skjóta enn styrkari stöðum undir flokkun vatnanna.

Vatnatilskipun Evrópusambandsins var innleidd hér á landi með lögum nr. 36/2011 um stjórn vatnamála. Með stjórn vatnamála er komið á lögbundinni stjórnun og verndun vatns óháð stjórnsýslumörkum. Vinnu hefur ekki verið haldið áfram þar sem nánast algjörlega hefur verið hætt að fjármagna verkefnið. Tímaraminn sem Ísland hafði til að uppfylla tilskipunina er löngu brostinn.

Heilbrigðisnefndum ber að meta loftgæði, afla upplýsinga, setja upp og reka mælistöðvar sem eiga að tryggja að upplýsingar um loftgæði séu aðgengilegar almenningi. Á árinu voru fjórar loftgæðamælistöðvar í umdæminu sem nýtast þessum tilgangi með mismunandi hætti. Nálágast má rauntímaniðurstöður þeirra á heimasíðu, www.heilbrigdiseftirlit.is sem og frá öðrum loftmælistöðvum á landinu.

Í Kópavogi er að finna færanleg loftgæðamælistöð við Dalsmára. Þar fara fram mælingar á styrk brennisteinsvetnis, brennisteinsdíoxíðs, köfnunarefnisoxíða og á svifryki í andrúmslofti. Á undanförunum árum hefur mælistöðin verið færð á milli staða á nokkurra missera millibili en að jafnaði verið valinn staður inni í íbúðahverfum. Stöðin hefur verið í Dalsmára frá því í maí 2014. Af ýmsum ástæðum er talið rétt að staðsetja hana þar áfram um skeið a.m.k. Við Dalsmára fara mælingar fram nálægt umferðargötu og gætir þess í niðurstöðum. Það kemur fram í dægur- og árstíðabundnum sveiflum. Um niðurstöður mælinganna er fjallað í sérstakri skýrslu HHK um loftgæðavöktun í Dalsmára (Kópavogi) 2016. Orka náttúrunnar (Orkuveita Reykjavíkur) kom upp snemma árs 2015 mælitækjum við skólasetrið í Lækjarbotnum til að fylgjast með brennisteinsvetni. Skýrslur hafa verið gefnar út um þær niðurstöður en stutt umfjöllun er einnig að finna í skýrslu í ofangreindri skýrslu HHK.

Í Hafnarfirði rekur heilbrigðiseftirlitið mælistöð Norðurhelli 2 fyrir Hafnarfjarðarbæ. Mælingar voru auknar á árinu. Frá 2016 höfðu mælingar byggst á ryksöfnun og sýnishornin farið síðan til frekari mælinga á rannsóknastofu. Um rauntíma upplýsinga var því ekki að ræða heldur voru mæliniðurstöður birtar eftir tímabilum. Mælingar sýndu fram á að loftborin mengunarefni var ekki að berast í neinum mæli frá iðnaðarsvæðinu í Hellnahrauni yfir á athafnasvæðið við Norðurhelli. Í júní 2016 voru tæki stöðvarinnar endurnýjuð og hliðstæðar mælingar og í Dalsmára hafnar, þ.e. símælingar á efnunum sem mælt er fyrir um í reglugerðum og eru þær birtar á vef eftirlits. Stöðvarnar í Dalsmára og á Norðurhelli eru með veðurstöðvum til að auðvelda túlkun gagna. Nýsköpunarmiðs Íslands hefur reglulega tekið saman niðurstöður mælinga á ryki á Norðurhelli og birt í skýrslum. Sérstök skýrsla HHK fjallar um mælingar á síðari hluta ársins 2016.

Á Hvaleyrarholti í Hafnarfirði fara fram mælingar á vegum Umhverfisstofnunar og Rio Tinto Alcan í samvinnu við Hafnarfjarðarbæ. Þar er mældur styrkur brennisteinsvetnis, brennisteinsdíoxíðs, köfnunarefnisoxíða og svifryks í andrúmslofti. Rauntímamælingar fyrir brennistein og svifryk eru birtar á vef heilbrigðiseftirlitsins. Einnig er styrkur flúors í andrúmslofti mældur í vöktunarstöðinni á Hvaleyrarholti en tækni er ekki til, til að birta rauntímamælingar fyrir flúor. Landslag og staðhættir á mælistað hefur afgerandi áhrif á vindstefnur og því er eðlilegt að hafa veðurstöð á sýnatökustað. Engin veðurstöð er á Hvaleyrarholti sem skapar óvissu í túlkun gagna.

Kvartanir sem skráðar eru sem mengun voru 75. Er þar fækkun milli ára en sá flokkur er sem fyrir nokkuð fjölbreytilegur. Flestar kvartanir tengjast ónæði vegna hávaða frá atvinnurekstri eða alls 24 kvartanir. Þá voru 15 aðrar kvartanir undan eftirlitsskyldri starfsemi sem er veruleg fækkun frá fyrra ári. Munar þar mest um að nokkur fyrirtæki sem mikið var kvartað undan lykt frá á fyrra ári hafa ýmist náð betri tókum á sinni starfsemi, breytt sínum rekstri eða viðkomandi starfsemi verið lögð niður. Lyktarkvartanir tengjast oft fiskvinnslu, kjötvinnslu, veitingahúsarekstri og ýmissi iðnaðarstarfsemi. Heilbrigðiseftirlitið hefur mjög takmarkaða aðkomu að byggingastarfsemi en því berast kvartanir undan hávaða og öðru ónæði er tengist endurnýjun húsnæðis eða nýframkvæmdum og er þeim ábendingum og kvörtunum jafnan beint yfir til viðkomandi byggingafultrúa. Atvik skráð sem mengunar- og olíuóhöpp eða efnaslys á árinu voru 9. Slökkvilið höfuðborgarsvæðisins sinnti einnig mengunarslysum og óhöppum til viðbótar sem ekki eru í þessum tölum. Ekkert tilvika á árinu taldist stórt eða alvarlegt.

Á vegum Umhverfisstofnunar og heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga er starfandi vinnuhópur á sviði umhverfisgæða. Heilbrigðiseftirlitið leggur til einn starfsmann í þann hóp. Haldnir voru 4 fundir á árinu og er þá meðtalinn tveggja daga vinnubúðarfundur sem haldinn var úti á landi. Hópurinn vann að skýrslugerð um eftirlitsverkefni fyrra árs um þauleldi og um samræmingu mengunarvarnaeftirlits og umhverfisviðmiða. Hörð fita frá atvinnustarfsemi veldur víða

miklum rekstrarvanda í lagnakerfum og hreinsivirkjum. Vann vinnuhópurinn að gerð leiðbeininga um fituskiljur við fráveitukerfi og að samræma kröfur um fituskiljur fyrir mismunandi starfsgreinar. Í framhaldi af fyrri vinnu í hópnum um endurskoðun reglugerðar um varnir gegn olíumengun frá starfsemi í landi tók heilbrigðisfulltrúi fyrir hönd heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga sæti í vinnuhópi ráðuneytis sem undirbýr endurskoðun þeirrar reglugerðar.

Reglubundið mengunarvarnaeftirlit fer fram hjá fyrirtækjum sem eru starfsleyfissskyld samkvæmt reglugerð nr. 785/1999 um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft í för með sér mengun og reglugerð nr. 786/1999 um mengunarvarnaeftirlit. Eftirlit byggir á ákvæðum ýmissa reglugerða, þ.m.t. er varðar meðferð og förgun úrgangs og spilliefna. Einnig á ákvæðum í starfsleyfum. Veruleg afskipti þarf jafnframt að hafa af svokallaðri „svartri atvinnustarfsemi“ eða óskilgreinanlegri jaðarstarfsemi sem reynt er að verja sem tómstundastarfsemi. Eftirlit og þvingunaraðgerðir geta orðið verulega vinnukrefjandi og kostnaðarsamar fyrir samfélagið.

Tíðni reglubundins eftirlits til fyrirtækja í þessum flokki er að jafnaði ein eftirlitsferð á ári eða eftirlit annað hvert ár. Áætlaðar voru að lágmarki 368 eftirlitsferðir á árinu en skráðar eftirlitsferðir urðu 324 þegar eftirlitsferðir í fyrirtæki og stofnanir sem hættu rekstri á árinu eru ekki meðtaldar.

	Málm- og bílgrein	Efna- og timburiðn	Fóður- og matvæli	Úrgangs- mál	Annað*	Samtals
Fj. staða	327	150	38	22	43	580
Fj. sem fékk eftirlit	157	60	21	4	9	251
Fj. eftirlitsferða	203	68	32	5	16	324

Mengunarvarnaeftirlit Fjöldi staða 31.12.2016 og skráðar eftirlitsferðir

*Annað eru t.d íþróttastarfsemi s.s. skíðasvæði, akstursbrautir, skotvöllur og einnig jarðefnavinnsla og geymslur.

Fjármál og annað

Virk þátttaka er á vettvangi Samtaka heilbrigðiseftirlitsvæða á Íslandi s.s. við undirbúning og framkvæmd árlegs haustfundar samtakanna. Á þeim vettvangi gefst öllum starfandi heilbrigðisfulltrúum á landinu kostur á að taka þátt í faglegri umræðu um starfssvið sitt.

Kostnaði er haldið aðgreindum vegna heilbrigðis- og mengunarvarnaeftirlits annars vegar og eftirlits með hundahaldi hins vegar. Í fjárhagsáætlun var gert ráð fyrir að sértekjur nemi sem næst 70% af rekstrarkostnaði við heilbrigðis- og mengunarvarnaeftirlit og að um 30% kostnaðar yrði mætt með beinu framlagi af sveitarfélögunum. Í sértekjum eru allar tekjur s.s. vegna þjónustuverkefna, eftirlitsgjalda, starfsleyfigjalda, vottorða o.þ.h. Allur kostnaður vegna eftirlits með hundahaldi á að greiðast af sértekjum. Í niðurstöðutölum rekstrarreiknings árið 2016 eru sértekjur vegna heilbrigðis- og mengunarvarnaeftirlits kr. 76.521.167 eða 73% af rekstrarkostnaði. Kostnaður vegna eftirlits með hundahaldi var á árinu kr. 23.567.276 og tekjur kr. 22.781.693. Í meðfylgjandi töflu eru samburðartölur árána 2010 til 2015, án fjármagnsliða, vegna heilbrigðis- og mengunarvarnaeftirlits. Íbúatölur eru sömu og við uppgjör ársreiknings og miðast við upphaf árs.

Samanburður á fjölda fyrirtækja í árslok, ársverkum, heildarkostnaði, kostnaði pr. íbúa, kostnaði pr. fyrirtæki og kostnaði pr. stöðugildi árin 2010 til 2016 á verðlagi hvers árs.

Ár	Íbúafjöldi.	Fyrirtæki og stofnanir	Ársverk	Heildar kostnaður kr.	Kostnaður pr. íbúa kr.	Kostnaður pr. fyrirtæki kr.	Kostnaður pr. ársverk kr.
2016	77046	1560	7,5	104.567.723	1357	67.031	13.942.363
2015	75533	1480	8	100.990.198	1337	68.237	12.663.775
2014	73845	1400	8	91.009.577	1232	65.007	11.376.197
2013	72406	1483	8	89.862.829	1241	60.595	11.232.854
2012	71393	1413	7,6	84.554.428	1184	59.840	11.125.583
2011	69436	1383	7,6	75.877.902	1093	54.865	9.983.934
2010	68702	1403	6,5	71.508.057	1041	50.968	11.001.240

Í meðfylgjandi töflu eru samanburðartölur árána 2010 til 2016, án fjárhagsliða, vegna eftirlits með hundahaldi.

Samanburður á fjölda skráðra hunda í árslok, ársverk, heildarkostnaði, kostnaði pr. íbúa, kostnaði pr. hund og kostnaði pr. stöðugildi árin 2010 – 2016 á verðlagi hvers árs.

Ár	Íbúafjöldi	Fjöldi hunda	Ársverk	Heildar-Kostnaður kr.	Kostnaður pr. íbúa kr.	Kostnaður pr. hund kr.	Kostnaður pr. ársverk kr.
2016	77046	2319	1,5	23.567.276	305	10.163	15.711.517
2015	75533	2364	1,5	24.011.691	318	10.157	16.007.794
2014	73845	2344	1,5	22.932.350	311	9.783	15.288.233
2013	72406	2380	1,5	22.017.675	304	10.804	14.678.450
2012	71393	2269	1,5	22.724.577	318	10.015	15.149.718
2011	69436	2295	1,5	21.884.270	315	9536	14.589.513
2010	68702	2183	1,5	19.521.442	284	8942	13.014.285

27. mars 2017

Guðmundur H. Einarsson